

**Yüzüncü Yıl Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi
Yuzuncu Yil University Journal of
Divinity Faculty**

MAKALELER

*İmam Eş'arî' ve Ehl-İ Sünnet
Mezhebine Katkısı*

Kozmolojik Kelâm Delili

*Aktarım ve Anlatı Sorunsalı
Merhalelerin Açılımı ve
Folklorik Kültürün Yazını*

*Şair Mohamed Saber
OBAİD'in Hîre Adlı Kasîdesi
Üzerine Bir Okuma*

*Mescidü'l-Aksâ ve'l Mescidü'l-
Aksâ*

*Saç Boyamanın Hükümü ve
Değerlendirilmesi*

*İslam Fıkhdına Yöneltilen
Asılsız Eleştiriler*

*İman Esasları Bağlamında
Eğitim ve Öğretimde
Vahhâbilik*

*II. Abdülhamid Döneminde
İslamcı Muhalefet ve Mehmet
Akif Ersoy*

Kur'an-ı Kerim Tarihi

ISSN: 1300-4530

2016
SAYI: 4-5

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Yuzuncu Yil University Journal of Divinity Faculty

**YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT
FAKÜLTESİ DERGİSİ
YUZUNCU YIL UNIVERSITY JOURNAL OF
DIVINITY FACULTY**

ISSN: 1300-4530

Hakemli Dergidir, Yıl:2016-Sayı:4-5
Refereed Journal, Year:2016-Issue: 4-5

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Yuzuncu Yil University Journal of Divinity Faculty

Yıl/ Year 2016 Sayı/ Issue 4-5

ISSN: 1300-4530

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Adına Sahibi/Owner

Prof. Dr. Mehmet Salih ARI (Dekan)

Editör/Editor

Mehmet Salih ARI

Editör Yrd./Co-Editors

Metin YILDIZ, Yunus KAPLAN

Sekreteryası/Secretary

Ali Eşlik, Ramazan Turgut, Recep Emin Gül

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Salih ARI, Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR, Yrd. Doç. Dr. Abdulhadi TİMURTAŞ,
Yrd. Doç. Dr. Arif GEZER, Yrd. Doç. Dr. Cemil KÜÇÜK, Yrd. Doç. Dr. Edip YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Ferzende İDİZ,
Yrd. Doç. Dr. Hakan HEMŞİNLİ, Yrd. Doç. Dr. Mahmut DÜNDAR, Yrd. Doç. Dr. Mehmet KESKİN,
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Halil ERZEN, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Selim ASLAN, Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÖZMEN,
Öğr. Gör. Mehmet Emin AKASLAN, Öğr. Gör. Muhammet Nasih ECE

Danışma ve Hakem Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Abdulbaki GÜNEŞ (Yüzüncü Yıl Ü.), Prof. Dr. Bahattin DARTMA (Marmara Ü.),
Prof. Dr. Casim AVCI (Marmara Ü.), Prof. Dr. Cemalettin ERDEMÇİ (Siirt Ü.), Prof. Dr. Gürbüz DENİZ (Ankara Ü.),
Prof. Dr. Hasan Hüseyin BİRCAN (Necmettin Erbakan Ü.), Prof. Dr. Mehmet Halil ÇİÇEK (Yıldırım Beyazıt Ü.),
Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK (Yüzüncü Yıl Ü.), Prof. Dr. Hayati AYDIN (Yüzüncü Yıl Ü.), Prof. Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Ü.),
Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ (Yüzüncü Yıl Ü.), Prof. Dr. İsmail Hakkı ÜNAL (Ankara Ü.),
Prof. Dr. Mehmet Ali BÜYÜKKARA (Şehir Ü.), Prof. Dr. Mehmet KUBAT (İnönü Ü.),
Prof. Dr. Mehmet ÜNAL (Yıldırım Beyazıt Ü.), Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ (Selçuk Ü.), Prof. Dr. Nevzat TARTI (Yüzüncü
Yıl Ü.), Prof. Dr. Osman GÜRBÜZ (Atatürk Ü.), Prof. Dr. Ömer KARA (Atatürk Ü.),
Prof. Dr. Sahip BEROJE, (Yüzüncü Yıl Ü.), Prof. Dr. Şakir GÖZÜTOK, (Yüzüncü Yıl Ü.),
Prof. Dr. Yakup CİVELEK (Yıldırım Beyazıt Ü.), Doç. Dr. Abdulcelil BİLGİN (Muş Alparslan Ü.),
Doç. Dr. Mithat Eser (Pamukkale Ü.), Doç. Dr. Mustafa KAYA (Atatürk Ü.),
Doç. Dr. Recep ARDOĞAN (K. Maraş Sütçü İmam Ü.), Yrd. Doç. Dr. Ahmet CEYLAN (Mardin Artuklu Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Ali HATALMIŞ (Çukurova Ü.), Yrd. Doç. Dr. Bekir KARADAĞ (Muş Alpaslan Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Burhaneddin KIYICI (Yüzüncü Yıl Ü.), Yrd. Doç. Dr. Eyüp AKTÜRK (Mardin Artuklu Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Kemal KAYA (Yüzüncü Yıl Ü.), Yrd. Doç. Dr. Mahsum AYTEPE (Muş Alpaslan Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Mehmet BULĞEN (Marmara Ü.), Yrd. Doç. Dr. Mehmet Selim ASLAN (Yüzüncü Yıl Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Metin YILDIZ (Yüzüncü Yıl Ü.), Yrd. Doç. Dr. Mustafa Harun KIYLIK (İğdir Ü.),
Yrd. Doç. Dr. Yunus CENGİZ (Mardin Artuklu Ü.), Yrd. Doç. Dr. Ziya POLAT (Mardin Artuklu Ü.),

Grafik Tasarım/ Graphic Design

Ramazan TURGUT

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Yuzuncu Yil University Journal of Divinity Faculty

Yıl/ Year 2016 Sayı/ Issue 4-5

ISSN: 1300-4530

Sayı Hakemleri

Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCİ, Prof. Dr. Hayati AYDIN,
Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR, Doç. Dr. Mustafa KAYA, Yrd. Doç. Dr. Abdulhadi TİMURTAŞ,
Yrd. Doç. Dr. Ali HATALMIŞ, Yrd. Doç. Dr. Bekir KARADAĞ, Yrd. Doç. Dr. Burhaneddin KIYICI,
Yrd. Doç. Dr. Kemal KAYA, Yrd. Doç. Dr. Mahsum AYTEPE, Yrd. Doç. Dr. Mehmet BULĞEN,
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Selim ASLAN, Yrd. Doç. Dr. Metin YILDIZ,
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Harun KIYLIK, Yrd. Doç. Dr. Ziya POLAT

Son Okuma

Arş. Gör. Ali Haydar ÖKSÖZ, Arş. Gör. Esmâ KAYA, Arş. Gör. Faruk KAZAN, Arş. Gör. Haşim ÖZDAŞ,
Arş. Gör. Selahattin POLATOĞLU

Yazışma Adresi/Correspondence Address

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Zeve Kampüsü Tuşba/VAN

Tel: 0432 2251192 - 0432 2251417 /24964- Fax:0432 2251079

İletişim Adresi/e-mail:

yyuilahiyatdergi@gmail.com

Baskı Yılı/Printing Date:

2016

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından neşredilen YYÜİFD, yılda iki defa yayın yapan hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yayınlanan yazılar izin alınmadan kısmen ya da tamamen başka bir yerde yayımlanamaz. / *Journal of YYUIFD, which is published by Divinity Faculty of Yuzuncu Yil University, is a biannual and refereed journal. The all responsibility, which is originated from articles and other texts, belongs to author of them. It is not permissible to publish all texts that published by journal partially or entirely.*

İçindekiler

Editörden

Mehmet KESKİN

İMAM EŞ'ARÎ' VE EHL-İ SÜNNET MEZHEBİNE KATKISI

(al-Imam al-Ash'ari and his Contribution on Ahl as-Sunnah) _____ 1

Metin YILDIZ

KOZMOLOJİK KELÂM DELİLİ

(The Kalam Cosmological Argument) _____ 20

Mohamed Saber OBAİD

إشكالية الحكيم والقصة - انفتاح العتبات وسردنة الموروث الشعبي-

(Aktarım ve Anlatı Sorunsalı Merhalelerin Açılımı ve Folklorik Kültürün Yazını)

_____ 36

Yaser Ali MOHAMMED ALİ-Mehmet Şirin ÇIKAR

قراءة في قصيدة (حيرة) للشاعر محمد صابر عبيد

(Şair Mohamed Saber OBAİD'in Hîre Adlı Kasîdesi Üzerine Bir Okuma) _____ 51

Muhammed HAMİDULLAH

MESCİDÜ'L-AKSÂ ve'l-MESCİDÜ'L-AKSÂ

(Masjid al-Aqsâ and al-Masjid al-Aqsâ) _____ 62

Nasih Othman Hamad AMEEN

الجالب للسواد في حكم الخضاب بالسواد دراسة فقهية مقارنة

(Saç Boyamanın Hükmü ve Değerlendirilmesi) _____ 71

Vehbî Süleyman ĞAVECÎ

İSLÂM FIKHINA YÖNELTİLEN ASILSIZ ELEŞTİRİLER

(Baseless Criticism Directed at Islamic Fiqh) _____ 95

Nezir MAVİŞ

İMÂN ESASLARI BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE VAHHÂBİLİK

(Wahhabism in Education and Teaching in Context of The Principles of Faith) 117

İbrahim Halil OZAN

***II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE İSLAMCI MUHALEFET VE MEHMET AKİF
ERSOY***

(Islamic Opposition in the Period of Abdulhamid II. and Mehmet Akif Ersoy) __147

Muhammed HAMİDULLAH

KUR'AN-I KERİM TARİHİ

(The History of The Holy Qur'an) _____166

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ YAYIN VE

YAZIM İLKELERİ _____170

Kitap Tanıtımı/Book Review

KUR'AN-I KERİM TARİHİ

Muhammed HAMİDULLAH, Çev. Abdülaziz Hatip-Mahmut Kanık, Beyan Yayınları, İstanbul, 2000, 224 sayfa.

Mehmet Selim AYDAY*

Muhammed Hamidullah, asrımızın yetiştirdiği en büyük İslam araştırmacılarından biridir. Doktora çalışmalarını Almanya ve Fransa'da yapmış olması ona Almanca, Fransızca ve İngilizce gibi batı dilleri üzerinde hâkimiyet kurma şansını vermiştir. Bu dillere olan hâkimiyeti sonucu Hamidullah, Kur'an'ı üç Avrupa diline Fransızca, İngilizce ve Almanca'ya tercüme etmiştir. Bu tercümelerden İngilizce olanı çeşitli dergilerde yayımlanmış, Almanca olanının yayımı gerçekleşmemiş, Fransızca olanı ise *Le Saint Coran* adıyla ilk kez Fransa'da basılmıştır. *Le Saint Coran* bir Müslüman âlim tarafından Fransızca yapılmış ilk tercüme özelliğini de taşımaktadır. Bu tercüme, giriş bölümünde verilen Kur'an tarihiyle ilgili eşsiz bilgiler ile dikkat çekmektedir. Bu giriş bölümü önemine binaen *Kur'an-ı Kerim Tarihi* adıyla ayrı bir kitap halinde de basılmıştır. Bunun için bu eserin ayrı bir kitap gibi tanıtımının yapılmasını uygun bulduk.

Hamidullah, araştırmalarında ilk kaynaklara ulaşma çabasıyla dikkat çekmektedir. Onun çok titiz bir araştırmacı olduğunu, konuları etraflıca ele alıp, tarihi temellere dayandırarak muhatabının anlayacağı seviyeye indirmesinden anlamak mümkündür. O, sahip olduğu bilgi birikimiyle araştırmalarında ilk kaynaklara ulaşma çabasıyla, İslâmî ilimlerde birçok alanda söz söyleme yetkisine sahip olduğunu göstermiştir.

Hamidullah çok titiz bir araştırmacı olduğunu eserlerindeki ilmi birikiminden belli etmektedir. O, araştırmalarını ilk elden kaynaklara veya yazma eserlere dayandırmaktadır. Bundan dolayı dünyanın pek çok kentindeki kütüphaneleri, başta İstanbul'dakiler olmak üzere, dolaşmış ve ilmi tetkikatta bulunmuştur.

Şüphesiz Kur'an tarihi üzerine pek çok kitap yazılmıştır. Hamidullah'ın yazdığı *Kur'an-ı Kerim Tarihi* adlı kitap da bunlardan biridir. Kitap, yazarın kendisinin yaptığı *Le Saint Coran* (Aziz Kur'an) adlı Fransızca çevirinin girişi niteliğindedir. Bu eser Türkçe'de hem ayrı kitap şeklinde basılmış, hem de *Aziz Kur'an* diye tercüme edilen

* Öğr. Gör. Dr. Yüzüncü Yıl Üniv. İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, selimayday@hotmail.com

Le *Saint Coran* adlı Fransızca çevirinin başında yer almıştır. Kitap giriş ve Avrupa dillerindeki Kur'an çevirilerinin listesi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Türkçe çeviri listesi de bu bölüme dâhildir.

Kur'an-ı Kerim Tarihi, Aziz Kur'an çevirisinin girişi olduğu için *Le Saint Coran*'ı Türkçe'ye kazandıran mütercimler tarafından çevrilmiştir. Bu kitap daha önce *Kur'an-ı Kerim Tarihi ve Türkçe Tefsirler Bibliyografyası*, (İstanbul, Yağmur Yayınları, 1965) adıyla Macit Yaşaroğlu ile birlikte hazırlanmış ve Mehmet Sait Mutlu tarafından Fransızca'dan tercüme edilmiştir. Bu eser Avrupa dillerine yapılmış tercüme listesine yer vermemekte ancak Türkçe tefsirler bibliyografyasını içermektedir. Daha sonra aynı çalışmanın genişletilmiş hali ve Avrupa dillerindeki tercüme de eklenmiş bir şekilde Salih Tuğ Hoca tarafından *Kur'an-ı Kerim Tarihi* (İstanbul, İFAV, 1993) adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Kitabın giriş bölümü, klasik bir mukaddime veya önsöz ya da tek bir başlık altında toplanmış bilgilerden ibaret değildir. Bu bölümde alt başlıklar altında detaylı ve değişik konular ile ilgili bilgiler mevcuttur.

Kur'an'ın kelime anlamını açıklamak suretiyle konuya giriş yapan yazar, vahiy kavramı üzerinde durmakta ve İslâm'daki Vahiy, Melek, Allah inancı ve anlayışı ile Zerdüştlük, Brahmanizm, Budizm, Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerindeki inanç ve anlayış arasında bir mukayese yaparak işe başlamaktadır. Kur'an ve Hadis arasında da bir mukayese yapan yazar, Kitab-ı Mukaddes ile Kur'an'ın üsluplarını karşılaştırmaktadır. Kur'an ve diğer kutsal kitapların nasıl yazıldığını tarihi verilerle aktaran yazar, Kur'an'ın eşsiz bir ahenginin, ses uyumunun, müzikal yapısının ve insanı cezbeden bir üslubunun olduğunu altını çizmektedir. Bu söylediklerini de konunun uzmanlarınca bizzat yaşadığı tecrübeleri aktararak ispat yoluna gitmektedir.

Kur'an Tarihini anlatan bu kitabın üslubu diğer herhangi bir Tefsir Usulü kitabından çok farklıdır. Çok değişik konuları ele alan yazar, Kur'an'ın hayat anlayışından, köleliğe; Kur'an'da kadından, Kur'an'daki veriler çerçevesinde Hz. Muhammed'in hayatının özetine kadar çeşitli konuları ele almaktadır (s. 26-33).

Yazarın en çok üzerinde durduğu konular şunlardır: Arapça yazısının günümüze gelişi (s. 52-54), Kur'an'ın yazıya geçiriliş tarihi (s. 40-50) Kur'an'daki, günümüz dilbilgisi ve yazım kurallarına uymayan kelimeler (s. 57) Kur'an'ın sonraki kuşaklara ulaştırılması (s. 93-94) Varyantlar (s. 94-98), İlk dönem nüshaları (s. 94), Kur'an çevirisinin tarihi ve Avrupa dillerindeki Kur'an çevirileri vb. konular (s. 111).

Bunların yanında çok özet bir biçimde nasih-mensuh (s. 98) Kur'an'da tekrarlanan okuma vb. konular üzerinde de durmaktadır (s. 103).

Arapça dilinin ve yazısının günümüze gelirken çok az farkla bazı değişikliklere uğradığını söyleyen yazar, hiçbir dile nasip olmayan bu özelliğin sadece Kur'an'ın diline has olduğunu, bugün Arapça konuşan herkesin Kur'an'ı anlayabildiğini ve dolayısıyla bugün, radyolarda ve televizyonlarda konuşulan dilin; gazetelerde yazılan yazının, Peygamberin konuştuğu dilin; yazının da o dönemin yazısının aynısı olduğunu söylemektedir. Buna karşılık Kitab-ı Mukaddes'in Hz. Musa'nın; İncil'in de Hz. İsa'nın konuştuğu dilde orijinalinin bulunmadığını ifade etmektedir (s. 83).

Bütün bunların, Kur'an'ın titizlikle korunmasından ve vahyedildiği dönemde hemen yazıya geçirilişinden kaynaklandığını söyleyen yazar, Kur'an'ın Arapça yazılmış ilk kitap olduğunu da eklemektedir (s. 83).

Hamidullah, Kur'an'da bulunan ve günümüz yazım kurallarına uymayan kelimelerin, niçin o gün öyle yazıldığını da mantıki sebeplerle bir bir izah etmektedir. Kur'an metnini o dönemlerde yazılmış kitabelerdeki yazıyla karşılaştırarak okuyucuyu ikna etmektedir (s. 64). Bu konuyla ilgili kitapta uzun bir liste mevcuttur (s. 57-93).

Kur'an'ın sonraki kuşaklara ulaştırılmasındaki titizliğin sadece ezberleme ve okumaya dayanmadığını, doğru ve orijinal okuyuşun üstadlar tarafından icazetname ile belgelendiğini söyleyen yazar, kendisinin de böyle bir icazetnameyi Medine-i Münevvere imamından aldığını söylemektedir. Yazarın aldığı icazetnamenin çevirisi de kitapta yer almaktadır (s. 54-56)

Varyant sorununu da ele alan yazar, dünyanın değişik kentlerindeki, örneğin Taşkent, İstanbul, Londra'daki ilk nüshaları, bizzat yerinde veya mikrofilmlerini incelemek suretiyle karşılaştırmıştır. Vardığı kanaat metinler arasında hiçbir farkın olmadığı şeklindedir (s. 94-98)

Kur'an'ın çeviri tarihini de ele alan yazar, Kur'an'ın ilk kısmî çevirisinin Farsça'ya Selmân-ı Fârisî tarafından Hz. Peygamber'in izniyle yapıldığını ifade etmektedir. Daha sonraki dönemlerde yapılmış tercümelere de söz eden yazar (s. 105-110) kitabın sonunda Avrupa dillerindeki Kur'an çevirilerinin listesini vermektedir. Bu listede Türkçe dâhil 55 dilden toplam 804 çeviri bulunmaktadır. Bu dillerde yapılmış çevirilerin hangi alfabe ile yapıldığını da belirten yazar, alfabetik sıraya göre dizilen listede ismi az duyulan dillerin de yer aldığı görülmektedir.

Örneğin, 1879'da John Martin Schleyer tarafından icat edilen Vulapuk dili gibi (s. 111-215).

Bu listede yer alan çevirilerin bir kısmı tam çeviri, bir kısmı da bölümler, âyetler, sûreler halinde yapılmış çevirilerdir. Liste tam ve eksik çeviri ayırımı yapılmadan verilmiştir. Listede yer alan çevirilerin kritiği de yapılmıştır.